

**Na olie
komt
positieve energie**

Positieve energie

www.groen.be

Vlaanderen is olieslokop in vergelijking met andere Europese landen

Van alle Europeanen zijn Vlamingen de grootste energieverbruikers. Gemiddeld verbruikten we in 2008 het energie-equivalent van 7 ton olie per inwoner. Voor Nederland is dat 5 ton, voor Duitsland 4 ton. Alle sectoren dragen bij tot dit enorme energieverbruik, maar de grootste verantwoordelijkheid ligt bij de industrie. Om ons bruto binnenlands product te verdubbelen tussen 1990 en 2007 hadden we 43% meer olie nodig. Nederland deed hetzelfde, maar slechts met 15% meer olie. Duitsland slaagde er zelfs in zijn BBP te verdubbelen en toch 3% minder energie te verbruiken.

Uit een andere internationale vergelijking blijkt dat België in 2007 ruim 60 barrels olie per dag per 1000 inwoners verbruikte, en daarmee het hoogst scoorde van alle EU landen, met uitzondering van Luxemburg en Cyprus.

Deze olieafhankelijkheid maakt ons bijzonder kwetsbaar.

Vlak voor de financieel-economische crisis losbrak in oktober 2008 sneuvelden de records op olieprijsen week na week. Tussen 1999 en 2008 steeg de prijs van een vat ruwe olie van 10 dollar naar 150 dollar. De hoofdeconoom van ABN Amro voorspelt dat de olieprijs binnen tien jaar de kaap van 300 dollar voor een vat olie haalt. Deze plotse stijging van de olieprijs zorgde niet alleen voor hogere brandstofprijzen (+35% voor verwarming, 13% voor brandstof wagens), maar was de voedingsbodem voor een periode van sterke inflatie. Ook basisproducten zoals brood, groenten en eieren schoten de hoogte in (+8.5% voor voeding) . De aardappelprijs steeg op korte tijd met 36%. Niet alleen uitkeringstrekkers maar ook de middenklasse had moeilijkheden met de energiefacturen en de oplopende inflatie. Koopkracht van de mensen was plots een belangrijk thema. Een sterke euro (1.65 per dollar eind 2008) beschutte ons toen voor de ergste prijschokken, maar ook dat verhaal heeft vandaag een deuk gekregen. De Europese economie zal verder blijven kreunen onder de prijsdruk van het zwarte goud. Economen (onder meer Mark Cliffe, analist bij ING) stellen dat een olieprijs van 200 dollar ernstige schade veroorzaakt aan de economische activiteit. Het aanbod van olie kan op korte en zelfs middellange termijn amper opgevoerd worden zonder exuberante risico's te nemen. Hierdoor klimt de prijs zolang de vraag naar olie blijft toenemen.

Olieverslaving zorgt voor klimaatopwarming

Het naoorlogse neo-liberale beleid heeft de westerse samenleving gedurende 60 jaar een ongeziene groei en welvaart gebracht. Deze werd vooral voortgedreven door de overvloed aan erg goedkope olie.

Niet toevallig lopen de grafieken van toenemende olieconsumptie en CO₂-concentratie in de atmosfeer volledig parallel. Aardolie is de belangrijkste energiebron op aarde. Ruim 40% van ons dagelijks energiegebruik gebruiken we in de vorm van aardolie. In onze op transport gebaseerde economie is aardolie verantwoordelijk voor 98% van het energiegebruik van de transportsector.

Doordat de makkelijk ontginbare olie reeds is aangeboord en enkel de meer risicovolle en moeilijk bereikbare bronnen overblijven zal olieproductie in de toekomst alleen maar energie-intensiever worden en dus nog meer CO₂ uitstoten per geproduceerd vat.

Kortom: het is onmogelijk de klimaatverandering aan te pakken zonder af te kicken van onze olieverslaving. Verder doen alsof er niets aan de hand is zet zowel ons welzijn (stijgende prijzen, economische afhankelijkheid) als het milieu (klimaat, rampen) op het spel. Dit is voor Groen! geen optie.

Risicovolle olieontginning zet ecosystemen onder druk

37 dagen geleden explodeerde in de Mexicaanse Golf het boorplatform Deep Water Horizon van BP. Het boorplatform zonk, waardoor de boorstang brak. Door een slecht functionerende terugslagklep stroomt er sindsdien dagelijks honderdduizenden of misschien wel miljoenen liter olie de oceaan in met catastrofale gevolgen voor het ecosysteem in de Mexicaanse golf. Ook de economische gevolgen zijn niet te overzien: elke vorm van visserij is momenteel onmogelijk en zal dat nog lange tijd zijn. BP slaagt er maar niet in om het gat te dichten. Remediërende oplossingen, zoals het gebruik van het chemische goedje 'Corexit', bedoeld om de olie aan de oppervlakte op te lossen, maken de situatie alleen maar erger. Corexit is namelijk bijzonder giftig, dodelijk voor vissen. Het einde is vandaag nog niet in zicht. Naar schatting is al een wateroppervlakte van 1,3 keer België met een olielaag bedekt. Deze ramp komt nu al in aanmerking om de grootste uit de geschiedenis te worden.

Tot overmaat van ramp dreigt deze catastrofe zich nog eens te herhalen voor de kust van Noorwegen. Ook daar is vorige week platform C van energiegigant Statoil in Gullfaks Field ontruimd. Na vijf maanden van moeilijkheden is het bedrijf nu blijkbaar definitief de controle over de onstabiele oliebron kwijt.

Er is niet meteen verbetering in zicht. De wereldwijde vraag naar olie blijft jaar na jaar toenemen. Omdat de makkelijkst ontginbare oliebronnen in het verleden al aangeboord werden, moet men zich nu beroepen op risicovolle ontginningen zoals diepzeeboringen die bij ongelukken enorme milieu-catastrofes aanrichten. Deze risico's neemt men er blijkbaar gewoon bij.

Overheden weten al langer dat de olie-ontginning steeds vuiler en risicovoller wordt, maar durven daar tot nu toe niets aan te doen. Allerhande studies waarschuwen nochtans al lang voor het fenomeen van 'peak oil': het moment waarop de jaarlijkse productie van olie haar hoogtepunt zal bereiken en nadien enkel maar zal afnemen omdat de bronnen steeds moeilijker ontginbaar worden. Bij een blijvend toenemende vraag en een afnemende productie zal de olieprijs de hoogte inschieten. Daardoor worden zelfs de allervuilste vormen van olie-exploitatie, zoals olie gewonnen uit teerzanden, economisch interessant.

Er is leven na de olie: 6 concrete acties

Voor Groen! is er leven na de olie. Als we nu de juiste keuzes maken, hoeft onze economie niet voor nog eens tientallen jaren verslaafd te blijven aan olie. We doen 6 voorstellen voor een koerswijziging:

1. We maken een langetermijnplanning op om los te komen van olie.
2. We stimuleren de transitie naar een groene industrie.
3. We gaan voluit voor hernieuwbare energie
4. We vergroenen ons transport.
5. We worden koploper op vlak van energie-efficiëntie.
6. We stappen over op een groene fiscaliteit en voeren een duurzaam subsidiebeleid.

1 We maken een lange termijnplanning om los te komen van olie

Zowel **Nederland** als **Zweden** hebben een **plan voor 'nieuwe energie'** opgesteld om niet meer afhankelijk te zijn van olie. Dit plan gaat uit van de realistische verwachting dat olie de komende decennia nog wel voorradig zal zijn, maar wel steeds duurder zal worden. Het uitgangspunt van deze plannen is dat nu handelen noodzakelijk is.

Zowel Nederland als Zweden hebben een stappenplan voor 'nieuwe energie' opgesteld om niet meer afhankelijk te zijn van olie. In Nederland is er een **duurzaamheidsoverleg** opgestart met vertegenwoordigers van alle partijen, met uitzondering van de SP. Het resultaat was een nieuw Deltaplan dat uitgaat van de realistische verwachting dat olie de komende decennia nog wel voorradig zal zijn, maar wel steeds duurder zal worden. Energiebesparing is aantoonbaar rendabel en vervanging van conventionele energie door hernieuwbare energie is technisch mogelijk. Techniek is niet het probleem, toch zijn er in de praktijk drempels die de gewenste ontwikkeling vertragen. De enige uitweg is een vastberaden keuze voor de toekomst aan de hand van een concreet stappenplan.

Een eerste stap is het **vastleggen van meetbare doelstellingen** om een versnelde omslag naar een volledig hernieuwbare energievoorziening in 2050 mogelijk te maken. Een omslag die belangrijke voordelen biedt in de vorm van ontkoppeling van de olieprijs, verbetering van de internationale concurrentiepositie, werkgelegenheid en een gezonder leefmilieu.

Een tweede stap is de **rol van de overheid aanscherpen**. De overheid moet sturend en stimulerend zijn. Om de gestelde doelen te realiseren is het cruciaal dat het beleid oplossingen biedt voor de praktische drempels omtrent energiebesparing en energieopwekking. De overheid moet een kader geven dat betrouwbaarheid geeft voor investeerder en duidelijkheid voor de burgers.

Een derde stap is het **aanpakken van de maatschappelijke uitdagingen**. In de omslag speelt techniek een belangrijke rol, maar het zijn uiteindelijk de mensen die hun gedrag moeten aanpassen. Een vergroening van het belastingstelsel kan de nodige incentives geven. Daarnaast moet de energieconsument evolueren tot een energieproducent.

In het stappenplan moet ook voldoende aandacht besteed worden aan **overgangmaatregelen**. Zo is het van belang om:

- Op Europees en internationaal vlak aan te dringen dat er **geen nieuwe boorlicenties** meer worden afgeleverd voor boorplatforms met een diepte van **meer dan 500 meter** en dat boorlicenties enkel nog verstrekt worden mits de inzet van de best beschikbare technieken, zodat vervuiling geen optie is en de veiligheid van de werknemers gewaarborgd is. Het Belgisch EU-voorzitterschap is een uitgelezen moment om dit prominent op de agenda te plaatsen.
- **Geen publieke gelden** ter beschikking te stellen voor het zoeken naar **olie in zeegebieden** en hiervoor ook geen waarborgen te geven aan derden;
- Zich internationaal er voor in te zetten dat de Wereldbank, regionale ontwikkelingsbanken en de Europese Investeringsbank **geen kredieten meer verstrekken aan oliebedrijven** en dit geld **investeren in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie**;
- Er op Europees en internationaal vlak op aan te dringen dat bij het optreden van menselijke of milieuschade door oliewinning het principe **'de vervuiler betaalt'** onverkort wordt toegepast en de veroorzaker instaat voor de vergoeding van alle aangerichte schade.

2 We stimuleren de transitie naar een groene industrie

Alle sectoren maar vooral ons grote industriepark verbruiken enorm veel olie. Economische groei gaat in ons land gepaard met een enorme toename in energieverbruik. Deze twee zouden van elkaar moeten worden losgekoppeld. Duitsland toont aan dat dit mogelijk is. Zij realiseerden een verdubbeling van hun BNP tussen 1990 en 2007 en realiseerden een daling van hun energieconsumptie met 3%. Daarvoor is een transitie naar een olie-arme en energie-efficiënte economie noodzakelijk.

Concreet:

- Maximaal inzetten op **transitie naar een duurzame chemie**. Groen! wil dat de petrochemie zich transformeert in biochemie die in grote mate draait op biologische grondstoffen. De groene chemie is een sector met een belangrijk toekomstperspectief. De principes van 'industriële ecologie', zoals het sluiten van materiaalkringlopen en omschakeling van productieprocessen weg van aardolie naar meer inzet van hernieuwbare grondstoffen, zijn hier maximaal toepasbaar.
- **Kringloopeconomie**: we willen evolueren naar een **integraal en geïntegreerd productbeleid dat gericht is op het sluiten van materiaalkringlopen**. Dit houdt in dat er al van bij de ontwerpfase wordt rekening gehouden met hoe het product na gebruiksfase opnieuw als grondstof kan worden ingezet (ecodesign).
- **Transitie naar een klimaatvriendelijke CO₂-neutrale landbouw**. De landbouw is vandaag sterk gemechaniseerd, verbruikt veel fossiele energie en is verantwoordelijk voor minstens 9% van de uitstoot van broeikasgassen in de EU27. De overheid kan een actieplan opmaken om de landbouwbedrijven te helpen om op termijn CO₂-neutraal te produceren. Men kan zorgen voor gratis energie-audits voor land- en tuinbouwbedrijven en steun voor investeringen in energie-efficiëntie, zonnepanelen en windturbines voorgefinancierd door de overheid. Verder kunnen stimulansen gegeven worden om energie te besparen door anders om te gaan met minerale meststoffen en krachtvoer. Vooral in

de glastuinbouw zijn grote energiewinsten mogelijk. Via de techniek van “de gesloten kas” kunnen serres uitgroeien tot zonnecollectoren en netto-energieleveranciers. De teelt van energiegewassen kan ervoor zorgen dat de landbouw zelfbedruipend wordt op het vlak van energievoorziening.

- **Voorrang voor streekproducten is gelijk aan minder voedselkilometers.** Vooral het transport van voedsel over lange afstanden, is vaak erg olie-intensief. Een gekend voorbeeld hiervan is dat van een blikje tomatensoep met balletjes dat 32.000 kilometer aflegt voor het in onze soepkom belandt. Europa dient een beleid voeren dat erop gericht is om het aantal voedselkilometers te beperken, via haar eigen aankoopbeleid, via een promotie campagne voor seizoensgebonden groenten en via een label dat de ecologische voetafdruk van de producten vermeldt. Dit zal ook rechtstreeks de kleine lokale producenten ten goede komen. Deze maatregelen, samen met de maatregelen voor groene fiscaliteit, zullen sowieso een sterke reductie in overbodige voedselkilometers realiseren.
- **Ecologische indicatoren** geven de richting aan. Het BBP is geen goede indicator om de welvaart en welzijn in een land te meten. Groen! pleit daarom voor de invoering van een hele set van indicatoren, die drie essentiële facetten van de samenleving meten: het ecologische, het sociale en het economische aspect. Het olieverbruik per capita is een goede indicator om de olieafhankelijkheid van ons land te meten.

3 We gaan voluit voor hernieuwbare energie

Het heeft niet langer zin te blijven investeren in voorbijgestreefde technologieën zoals kernenergie of fossiele brandstoffen. We moeten tegen 2020 komen tot 13% hernieuwbare energie, en tegen 2050 is het mogelijk om 80 à 90% van de stroom op te wekken op basis van hernieuwbare energiebronnen (windenergie, zonne-energie, fotovoltaïsche cellen, kleinschalige waterkracht, warmtepompen en diepe geothermie, getijden-, osmose- en golfslagenergie). Vandaag hierin investeren resulteert in een win-win situatie voor het klimaat en voor onze economie. Deze omschakeling biedt ook kansen voor decentralisatie en diversificatie van energieproductie. Hierdoor worden gezinnen, bedrijven en gemeenten minder gevoelig voor stijgende fossiele brandstofprijzen en wordt de lokale veerkracht versterkt.

- We maken werk van het **nationaal actieplan hernieuwbare energie**, waarin bindende doelstellingen worden vastgelegd tussen de gewesten, in te dienen tegen 30 juni bij Europa.
- **We kiezen radicaal voor hernieuwbare energie.** Voor Groen! is het evident dat ook de federale overheid daarin zijn verantwoordelijkheid opneemt en haar doelstelling op vlak van het federaal aandeel hernieuwbare energie aanscherpt. Dit betekent meer concreet een afbakening van een tweede zone in de Noordzee voor offshore windmolenparken met een engagement van 2800 megawatt energieopwekking tegen 2020, tot 3800 megawatt opwekking in 2030.
- We maken werk van de **nodige investeringen** voor de **aansluiting** van de **offshore windenergieparken** op het bestaande **transmissienet**. Hiervoor wordt er een netwerk van stroomkabels (**supergrid**) aangelegd in de Noordzee die de windenergieparken met elkaar en met het vasteland verbindt. De huidige inspanningen willen we opdrijven. Het is nodig om de komende regeerperiode hiervoor een ambitieus ontwikkelingsplan op te stellen.
- Groen! gaat voor een **gedecentraliseerde en gediversifieerde energieproductie**. Dit vergt inspanningen en samenwerking van overheden op verschillende niveaus zodat de puzzelstukken op een efficiënte manier in elkaar worden gepast. Idealiter gebeurt dit via een strategische energieplanning

die in kaart brengt hoe een duurzaam, slim, gedecentraliseerd en competitief energienetwerk vorm krijgt en hoe elke speler daarin zijn plaats vindt (van de offshore windenergie tot de zonnestroom van de individuele burger). Aangezien het van belang is dat de inspanningen van de verschillende gewesten maximaal op elkaar worden afgestemd, wordt de coördinatie van deze planning best op het federale niveau gehouden.

4 We vergroenen ons transport

- **Verhoog de eco-efficiëntie van wagens.** Een recente studie, uitgevoerd door het Britse Centre for Automotive Industry Research (CAIR), stippelt vier verschillende scenario's uit om in 2020 van de 3-liter auto (80g CO₂/km of 0,3 kWh/km) de norm te maken. De scenario's omvatten een stijging van het aantal hybride en elektrische auto's, en een verschuiving naar auto's met lagere vermogens en naar kleinere auto's. De EU kan een strengere doelstelling van 80g CO₂/km tegen 2020 en 50g CO₂/km tegen 2030 doorvoeren in haar strategie inzake propere en energie-efficiënte voertuigen. Hierbij is het belangrijk geen bindende doelstellingen aan te nemen voor het aandeel biobrandstoffen voor transport. Dit is namelijk een zeer inefficiënte inzet van kostbare biomassa die, onder strenge duurzaamheidscriteria, beter wordt ingezet voor energieproductie.
- **Omschakeling naar duurzame transportmodi.** De overheid dient meteen te beginnen met het afbakenen van grote voetgangerszones in de stedencentra, het aanleggen van honderden bijkomende kwalitatieve fietspaden en fietssnelwegen, en het uitbouwen van het aanbod en de kwaliteit van het openbaar vervoer. Het streefdoel voor onze steden en gemeenten tegen 2020 moet daarbij een modal mix van 40% - 30% - 30% zijn, respectievelijk voor verplaatsingen te voet of met de fiets, met het openbaar vervoer en ten slotte met deelauto's of privéwagens.

5 We worden koploper op vlak van energie-efficiëntie

Volgens een studie van McKinsey en Company in opdracht van het VBO blijkt dat België nog heel wat potentieel heeft op het vlak van energiebesparing. Inzetten op de doelstelling om tegen 2030 bij de meest energie-efficiënte regio's te horen zou volgens de studie 40.000 jobs en minstens 5,2 miljard euro besparingen per jaar opleveren.

- We willen dat België op Europees niveau pleit voor **strikte(re) normen voor het energieverbruik van apparaten, voertuigen en vaartuigen**. De meest verspillende apparaten mogen niet meer op de markt worden gebracht.
- De overheid geeft zelf het goede voorbeeld. De **federale overheidsgebouwen worden CO₂-neutraal tegen 2025**. Nieuwe federale overheidsgebouwen worden volgens het passiefhuisprincipe gebouwd.
- Het **fiscaal ondersteunen van investeringen in energiebesparing en hernieuwbare energie** wordt verder uitgebouwd. Zo is het ook nodig om omschakeling van elektrische verwarming naar zuinigere alternatieven wordt ondersteund.

6 We stappen over op een groene fiscaliteit en voeren een duurzaam subsidiebeleid

Groene fiscaliteit gaat olie-intensieve producten of diensten zwaarder belasten dan olie-extensieve producten. Hierdoor krijgen keuzes voor schone technologieën op slag meer rendabiliteit. Dit geeft de transitie naar een groene en energie-efficiëntere economie de nodige duw in de rug. Op termijn dient de hogere energiekost in alle finale producten doorgerekend te worden. Juiste prijzen zorgen voor een snellere aanpassing van de economie. De aanpassing is noodzakelijk en biedt heel wat kansen voor heel wat sectoren.

- **Invoering van een slimme kilometerheffing.** Deze vervangt de bestaande autobelastingen, en houdt rekening met de uitstoot van het voertuig, en het tijdstip en plaats van gebruik. Het is dus een vorm van (pigouviaanse) intelligente fiscaliteit. Er moet echter niet gewacht worden op een initiatief van Europa, België dient zich zo snel mogelijk aan te sluiten bij het plan van Nederland om een slimme kilometerheffing in te voeren.
- **Kerosinetaks en 21% BTW op vliegtuigtickets.** Wie een treinkaartje koopt betaalt BTW, wie een vliegtuigticket koopt niet. Wie de tank van zijn auto volgooit betaalt accijnzen, wie de tank van zijn vliegtuig volgooit niet. In vergelijking met andere vervoermiddelen is luchtverkeer nochtans enorm vervuilend. Het is dan ook logisch om deze scheefftrekking op te lossen via een heffing.

Uit onderzoek van Daniela Kletzan en Kris Bachus (2008) omtrent ecologisch schadelijke subsidies blijkt dat de energie-sector, in Vlaanderen alleen al, meer dan 700 miljoen euro aan milieu-schadende subsidies opstrijkt. Zowat 200 miljoen euro daarvan bestaat uit directe subsidies, meer dan een half miljard bestaat uit niet aangerekende kosten (externaliteiten).

Het lijkt niet meer dan logisch dat we zowel op federaal als op het gewestelijk niveau dit kluwen aan direct en indirecte subsidies ontwarren en bijsturen. Het mag nooit de bedoeling zijn dat de overheid activiteiten subsidieert die onze maatschappij grote schade toebrengen. Dat zelfde geld kunnen we beter investeren in activiteiten die onze maatschappij duurzame welvaart opleveren.

Een voorbeeld hiervan is de belastingvermindering op energie die wordt toegekend aan grote verbruikers. Dit prikkelt bedrijven niet om te investeren in energie-efficiëntie.